

*Кучма Ольга Леонідівна,
професор кафедри трудового права та
права соціального забезпечення
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
доктор юридичних наук, професор
e-mail: okuchma@ukr.net*

ЗАЙНЯТІСТЬ ЯК СПОСІБ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ

Ветерани війни, внісши неоціненний вклад у захист держави, мають потребу у продовженні зайнятості у цивільному житті. На сьогодні функціонують Центри ветеранського розвитку, які покликані розвинути професійні навички та підвищити кваліфікацію (або перекваліфікувати) ветеранів та членів їх родин. Також у Центрах ветеранського розвитку може надаватися ветеранам та їх рідним необхідна психологічна, соціальна та інша допомога, яка сприяє кращій адаптації у цивільному житті. Розроблено освітній серіал «Як знайти бажану роботу після військової служби» [1], підготовлено відповідні практичні рекомендації [2], ознайомлення з якими сприятиме кращому розумінню процесів, спрямованих на зайнятість. Затверджено Порядок реалізації експериментального проєкту з організації професійного навчання учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни в закладах професійної (професійно-технічної) освіти Державної служби зайнятості [3].

Станом на 15.03.2025 року готується до підпису проголосований у другому читанні проєкт Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» щодо формування комплексного підходу до внутрішньої політики у ветеранській сфері» [4], яким в частині зайнятості ветеранів закріплено, зокрема, забезпечення належної реалізації трудових прав ветеранів війни, членів їх сімей, створення ефективної системи переходу від військової служби до цивільного життя, сприяння у створенні суб'єктів підприємницької діяльності ветеранами війни.

Кроки, які вживаються, безперечно потрібні для соціальної адаптації ветеранів, проте, потребують активної позиції ветерана війни ще на етапі отримання інформації про ці можливості. Варто на етапі ознайомлення з можливостями для ветерана, враховувати, що частина ветеранів війни можуть мати пасивну поведінку у питаннях зайнятості, зумовлену труднощами адаптації до мирного життя. Тому важливо, починаючи з цього етапу проводити активну роботу по доведенню до відома ветеранів війни можливостей зайнятості, наприклад, при демобілізації надавати відповідні пам'ятки з інформацією та посиланнями на відповідні ресурси, контакти тощо.

Ветеранам війни, які за станом здоров'я залишають службу, доречно надавати таку пам'ятку при виписці у лікувальному закладі [5, с.327].

Одним із варіантів зайнятості ветеранів війни та їхніх родин є залучення їх до соціального підприємництва. Результати опитування засвідчили, що очікуваннями ветеранів та членів їхніх сімей від держави щодо розвитку соціального підприємництва є: встановлення «чітких правил гри» – не лише розробка та імплементація відповідного законодавства, а й формування прозорих та деталізованих процедур започаткування соціального підприємства та його розвитку; розробка та реалізація програм соціальної реінтеграції ветеранів у цивільне життя шляхом підтримки створення соціальних підприємств (фінансова підтримка, пільгове оподаткування) [6, с.51].

За інформацією Державної служби зайнятості за період з 30.06.2023 по 15.01.2025 було прийнято 1 114 рішень надати гранти для ветеранів війни та членів їх сімей (613 учасників бойових дій, 9 особам з інвалідністю внаслідок війни, 492 іншому з подружжя учасників бойових дій або осіб з інвалідністю внаслідок війни), створено 2 129 нових робочих місць, середній розмір гранту 470 333 грн. [7].

Важливо при соціальній адаптації ветерана війни зважати на той факт, що не всі ветерани війни природжені підприємці і не кожному підійде така зайнятість. Проте, переважна більшість ветеранів війни до мобілізації працювала за певним фахом, на підприємствах, установах, організаціях. Після війни стан здоров'я у ветеранів війни є різним, є ушкодження здоров'я (наприклад,

ампутація кінцівки), які не дозволяють повернутися на колишню посаду за станом здоров'я (якщо робота передбачає активності, які за станом здоров'я протипоказані). Проте, в цій же установі можуть бути і інші посади, які не потребують великої фізичної активності, і виконувати роботу на яких може працівник з інвалідністю, та робота не буде йому протипоказана за станом здоров'я. Такі посади є не тільки у товаристві з обмеженою відповідальністю, а і у правоохоронних органах, міністерстві оборони тощо. Тому важливо переглянути нормативно-правові акти, з врахуванням того, що для різних посад ставляться різні задачі, які потребують різної фізичної підготовки та загального стану здоров'я для їх виконання.

Адаптація ветерана війни а також членів його сім'ї, в тому числі, соціальна важлива не тільки через фінансування, а і поверненням ветерана війни до соціуму, повноцінного цивільного життя. Зайнятість як спосіб соціальної адаптації виконує декілька функцій: відволікання від пережитого, повернення до колишніх умов праці або розвиток нових навичок, комунікація у соціумі, економічна незалежність тощо.

Список використаних джерел

1. Як знайти бажану роботу після військової служби.
URL:<https://osvita.diia.gov.ua/courses/find-a-job-after-military-service> (дата звернення 15.03.2025)

2. Куклишин О., Хижняк А. Як досягти кар'єрного успіху після військової служби. Практичні рекомендації.
URL:<https://mva.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/%D0%9F%D0%9E%D0%A1%D0%86%D0%91%D0%9D%D0%98%D0%9A.pdf> (дата звернення 15.03.2025)

3. Про реалізацію експериментального проекту з організації професійного навчання учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни в закладах професійної (професійно-технічної) освіти Державної служби зайнятості : Постанова від 15 вересня 2023 року №984 / Кабінет Міністрів України.

URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984-2023-%D0%BF#Text>

(дата

звернення 15.03.2025)

4. Про внесення змін до Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» щодо формування комплексного підходу до внутрішньої політики у ветеранській сфері : проєкт Закону України від 12 лютого 2025 р. №11007 / Верховна Рада України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43686> (дата звернення 15.03.2025)

5. Кучма О. Л. Юридична допомога військовослужбовцям, звільненим з військової служби за станом здоров'я. Гендерна політика в умовах воєнного стану: правовий вимір : збірн. матер. міжнар. наук.-практ. конф. (15 червня 2023 р.). / Науково-дослідний інститут публічного права. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. С. 326-329. URL: <https://ir.library.knu.ua/handle/15071834/5140> (дата звернення 15.03.2025)

6. Вербицька, А., Нагорна, Н., & Дивнич, Г. (2024). ПАРТИЦИПАТИВНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК ДЕТЕРМІНАНТ РЕІНТЕГРАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ: ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА. *Baltic Journal of Economic Studies*, 10 (2), 51-59. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2024-10-2-51-59> (дата звернення 15.03.2025)

7. Надання грантів. Державна служба зайнятості. URL:<https://www.dcz.gov.ua/stat/statgrant> (дата звернення 15.03.2025)